

Effekter af reformer i Danmark

Per H. Jensen & Fritz von Nordheim

*Forskarseminarium "Förlängt arbetsliv – förutsättningar, utmaningar
och konsekvenser"*

Umeå 15-16 januar 2020

Försäkringskassan, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd
(Forte) och Centralförbundet för socialt arbete (CSA).

Danske beskæftigelsesrater for 55-64-årige er ganske høje i et europæisk (EU) perspektiv

	2000	2005	2010	2015	2018
Euro area (19 countries)	34,2	40,4	45,7	53,3	58,8
Danmark	55,7	59,5	58,4	64,7	70,7
Sverige	64,8	69,5	70,4	74,5	78,0

Kilde: Eurostat

Pensionssystemet socialt og finansielt robust

- Allerede i 2012: The Melbourne Mercer Global Pension Index vurderede det danske pensionssystem til at være det højest rangerede i 2012 (og i 2012-17), dvs. inden store pensionsreformer blev implementeret fra 2014.
 - Finansieringsmæssigt: fremtidens pensionister bliver nettobidragydere til velfærdssamfundet (skat af opsparing i fondsbaserede private pensionsordninger)
 - Fattigdom blandt pensionister (At-risk-of-poverty rate - +65 years of age, 2018):
 - EU 19: 14,9
 - DK: 8,9
 - SW: 14,6

Hvorfor meget vidtgående reformer?

Diskurser:

- **Slut 90erne til cirka 2010.** Aldringen gør senere tilbagetrækning nødvendig:
 - for at undgå at stigende pensionsudgifter overbelaster velfærdsstaten
 - for at modvirke faldet i arbejdsudbuddet når de store årgange når hidtidig tilbagetrækningsalder
 - Inspiration: internationale "time pension bomb" diskurs. Især fremført af fagøkonomer og efterhånden forankret i Finansministeriet
- **Post 2010:**
 - Hvis vi kan fastholde flere ældre på arbejdsmarkedet ved at hæve pensionsalderen, så vil det "økonomiske råderum" øges, og der blive mere råd til velfærd og/eller *skattelettelser*.
- Grundide: vi må begrænse seniorernes tilbagetrækningsmuligheder for at bevare velfærdsstaten!

Reformområder

Reformer af *arbejdsløshedsdagpenge* (varighed reduceres radikalt, men ældre, der indbetaler til efterløn, kan få et Seniorjob, når de taber dagpengeretten) og kontanthjælp mv.

Reformer af *tilbagetrækning*:

- Førtidspension (förtidspension – behovstestet): lettere adgang for 50+ årige fjernes (mulighed for flexjobs ved restarbejdsevne og seniorförtidspension ved total nedslidning indføres) (2003 & 2013)
- **Efterløn & Pensionssystem**
- 3 reformer: 1999, 2006 og 2011

Danske pensionssystem

Alderspensionssystem består af:

1. Folkepension: grundbeløb ('garantipension') (rettighedsbaseret)
2. Indkomsttestet tillægsbeløb, hvortil kommer boligydelse og personlige tillæg mv. (behovstestet)
3. ATP mv,: fuldt funderede, beskedne tillægspensioner (rettighed)
4. Arbejdsmarkedspensioner: overenskomstaftalte pensionskasser (rettighed)
5. Individuelle ordninger: pensionsopsparinger i banker og forsikringselskaber (frivillig)

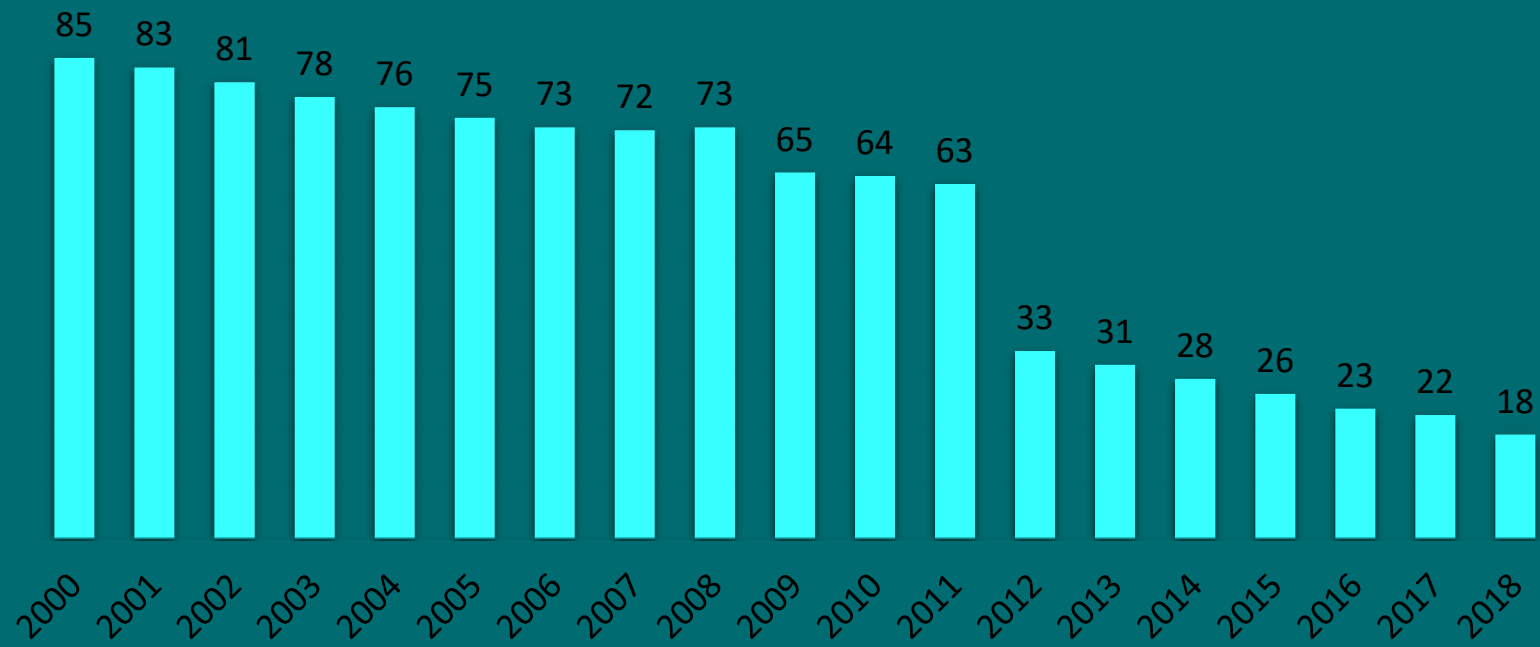
Efterløn (rettighedsbaseret): man kan frit vælge at forlade arbejdsmarkedet

3 reformer: 1999, 2006 og 2011

Efterløn:1999-reformen

- Folkepensionsalder sænkes fra 67 til 65 år (billigere end efterløn)
- Efterlønsperioden mindskes fra 7 til 5 år, dvs. 60-64 årige kan få efterløn
- Man kan hæve sine private pensionsopsparing fra alder 60 år
- Indkomst fra private pensionsordninger begynder at blive modregnet i efterlønnen (modregning skærpes fra 2011 og det bliver fra 2012 muligt at få indbetalte efterlønsbidrag udbetalt ved at framelde sig ordningen)
- Efterlønsbidraget hæves markant og adskilles fra a-kasse kontingentet så det nu skal *tilvælges* som tillæg til arbejdsløshedsforsikringen
 - => efterlønsordningen bliver meget mindre attraktiv + kan fravælges senere

Andel i pct. af de 30-59 årige dagpengeforsikrede, som betaler efterlønsbidrag pr. 1. september 2000-2018

Efterløn: 2006-reformen

- Efterlønsalder skal stige fra 60 i 2019 til 62 i 2022.
- Folkepensionsalderen hæves gradvist til 67 år fra 2024 og frem mod 2027
- Fra 2025 indekseres aldersgrænserne for pension og tidlig tilbagetrækning med udviklingen i restlevetiden for 60-årige
- Der sigtes mod at den gennemsnitlige folkepensionsperiode begrænses til 14 ½ år
- Der sigtes mod, at den gennemsnitlige periode man kan være på efterløn + folkepension begrænses til 19½ år

Efterløn: 2011-reformen

Fremrykning og skærpelse af 2006 reform samtidig med at levetidsindeksering fastholdes

- Forøgelsen af efterløns- og folkepensionsalderen fremrykkes med 5 år
- Folkepensionsalderen hæves fra 65 til 67 fra 2019-2022
- Efterlønsperiode reduceres til 3 år
 - Samlet efterløns + pensionsperiode: 17½ år
 - Efterløn fra 62 år i 2017, 63 år i 2020 og 64 år i 2023
- En seniorførtidspension for nedslidte
- + reform i 2017: det tidspunkt privat pensionsopsparing kan udbetales før folkepensionsalderen reduceres fra 5 til 3 år. Hensigten tydeligvis, at mindske muligheden for tidligere tilbagetrækning med egne midler.

Fremadrettede effekter

- 2050: folkepensionsalder vil være på 72 år (jf. Finansministeriet)
- 2050: efterlønsalder (+ alder for private pensioner) vil være på 69 år
- Realistisk?
- Ifølge Finansministeriet: gennemsnitlig tilbagetrækningsalder i 2050 på 72,3 år
- Ifølge EUs 2018 Ageing Report, gennemsnitlig tilbagetrækningsalder kun på 67,5 år
- Spørgsmålet er: hvad skal folk leve af, fra de forlader arbejdsmarkedet til de når pensionsalderen?
- Pt: ny seniorpensionsordning træder i kraft 1/1 2020
- Regeringen planlægger lavere folkepensionsalder for erhvervsaktive med mange belastende arbejdsår

Effekter med tilbagevirkende kraft

- Finansministeriet påstår: 2006 og 2011 reformerne har allerede virket, jf. kontinuerlig vækst i beskæftigelsen blandt seniorer i perioden 2000-2018.
- Altså: Reformen har virket selvom de ikke blev implementeret før 2014.

- Mit postulat:
- Store dele af beskæftigelsesfremgangen kunne være høstet uden reformer:
 - Seniorerne har i dag et bedre helbred end i 2000
 - Seniorerne er i dag bedre uddannet end i 2000
 - Udviklingen i beskæftigelsen (efterspørgslen) har været til gunst for seniorerne
 - Udviklingen i beskæftigelsen har muliggjort reformerne (2006 & 2011). Hvis arbejdsløsheden havde været massiv, havde reformerne næppe været mulige.

Udviklingen i beskæftigelse for 55-64 årige

	2000	2018	
Udviklingen i beskæftigelsen (efterspørgslen), 25-64-årige	2.295.000	2.370.000	+75.000
Arbejdsudbud blandt 25-54-årige	2.053.000	1.953.000	-100.000
Beskæftigelse blandt 55-64-årige	329.000	504.000	+175.000

TAK!